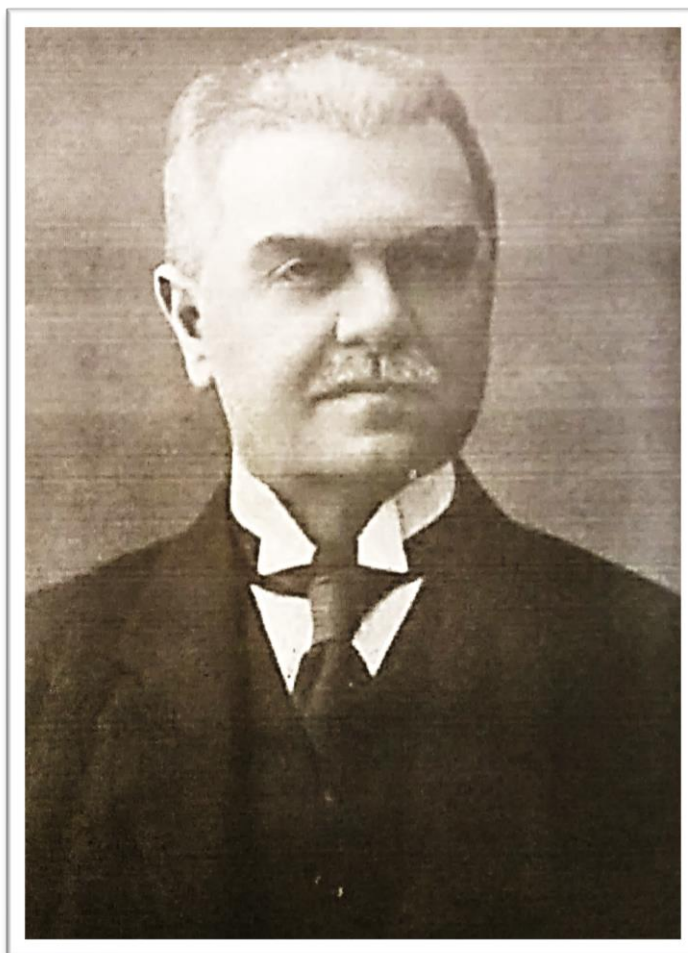

Szkolne Kółko Literackie

W 1909 roku dzięki poparciu Grona Nauczycielskiego w naszej Szkole, Akademii Handlowej, powstało **Kółko Literackie**. Główną inicjatywą w jego założeniu wykazał się ówczesny dyrektor szkoły Józef Kannenberg.

Dyrektor Józef Kannenberg

Członkowie koła spotykali się cyklicznie raz w tygodniu, w poniedziałkowe wieczory. Spotkania miały na celu doskonalenie umiejętności dyskusji, wyrażanie opinii o przeczytanych tekstach, a także udział w różnych formach życia literackiego. Uczestników spotkań łączyła podobna wrażliwość i spojrzenie na świat.

Jednak nadrzędnym celem kółka było stworzenie młodzieży możliwości do rozwijania swoich pasji.

Jak czytamy w sprawozdaniu wspomnianego kółka - „Powstało ono celem podniesienia wiedzy literackiej i kształcenia zmysłu estetycznego młodzieży.

A także rozwijanie zdolności literackich młodzieży i rozszerzanie ogólnych wiadomości”¹.

Kółkiem kierował wówczas prof. Kazimierz Sosnowski - nauczyciel języka polskiego; był tak zwanym kuratorem.

Kazimierz Sosnowski

Na zebraniach kółka literackiego, spotykali się uczniowie wszystkich kursów. Wysłuchiwali oni odczytów w wykonaniu swoich kolegów bądź nauczycieli, a następnie brali udział w dyskusji. Uczyli się w ten sposób wymieniać poglądy i kształtowali swój gust literacki. Przedmiotem odczytów były głównie utwory ówczesnego okresu, jak *Faraon* Bolesława Prusa, *Noc listopadowa* Stanisława Wyspiańskiego, *Rewolucja* Kazimierza Przerwy - Tetmajera, omawiano też *Nieboską Komedię* Zygmunta Krasińskiego oraz utwory Żeromskiego, Konopnickiej, Sienkiewicza, a nawet swoje własne. Oprócz tego brali uczniowie udział w zbiorowym czytaniu fragmentów poetyckich. Poznawali sylwetki poetów i pisarzy, historie ich życia i twórczości.

---

¹ *Sprawozdanie C.K. Dyrekcji Akademii Handlowej w Krakowie za rok szkolny 1909*, Kraków 1909, s. 80.

W następnym, to jest 1910 roku, kółko zajmowało się między innymi przygotowaniem części deklamacyjnej na wieczorek poświęcony Juliuszowi Słowackiemu, w tymże bowiem roku przypadała setna rocznica jego urodzin. Wśród szeregu odczytów jeden został poświęcony jego poematowi historyzoficznemu *Król Duch*. Inny odczyt poświęcono ówczesnemu najnowszemu utworowi Marii Konopnickiej - *Pan Baltazar w Brazylii*.

W 1911 roku zebrania kółka literackiego odbywały się w obecności opiekuna prof. Kazimierza Sosnowskiego. Łącznie w ówczesnym roku szkolnym uczniowie odbyli trzy spotkania. Pierwsze dotyczyło powieści politycznej *Wiry* Henryka Sienkiewicza, na drugim spotkaniu omawiano *Legion*, dramat napisany przez Stanisława Wyspiańskiego w 1900 roku. Był to pierwszy wielki dramat, który otwierał nowy okres twórczości Wyspiańskiego. Swoją premierę teatralną miał właśnie w 1911 roku.

Kraków. Przedstawienie "Legion" Stanisława Wyspiańskiego w Teatrze im. Juliusza Słowackiego.

Trzecie spotkanie kółka w 1911 roku dotyczyło stosunku Wyspiańskiego do idei mesjanistycznej zawartej we wspomnianym dramacie.

W posiedzeniu kółka brało udział po kilkunastu uczniów. Na spotkaniach w sposób bardzo ożywiony dyskutowali oni na poruszany temat.

W 1912 roku odbyły się, podobnie jak w poprzednim roku, trzy spotkania uczestników kółka. Był na nich obecny prof. Kazimierz Sosnowski.

Kolejne informacje o istnieniu kółka literackiego w naszej Szkole (Akademii Handlowej – oryg. pisownia) pochodzą dopiero z 1920 roku. Zostało ono wówczas podzielone na dwie części: męską i żeńską. Prowadził je nauczyciel języka polskiego prof. Antoni Euzebiusz Balicki, o którym wspominałam w artykule: ***Teatr Szkolny***.

Antoni Euzebiusz Balicki

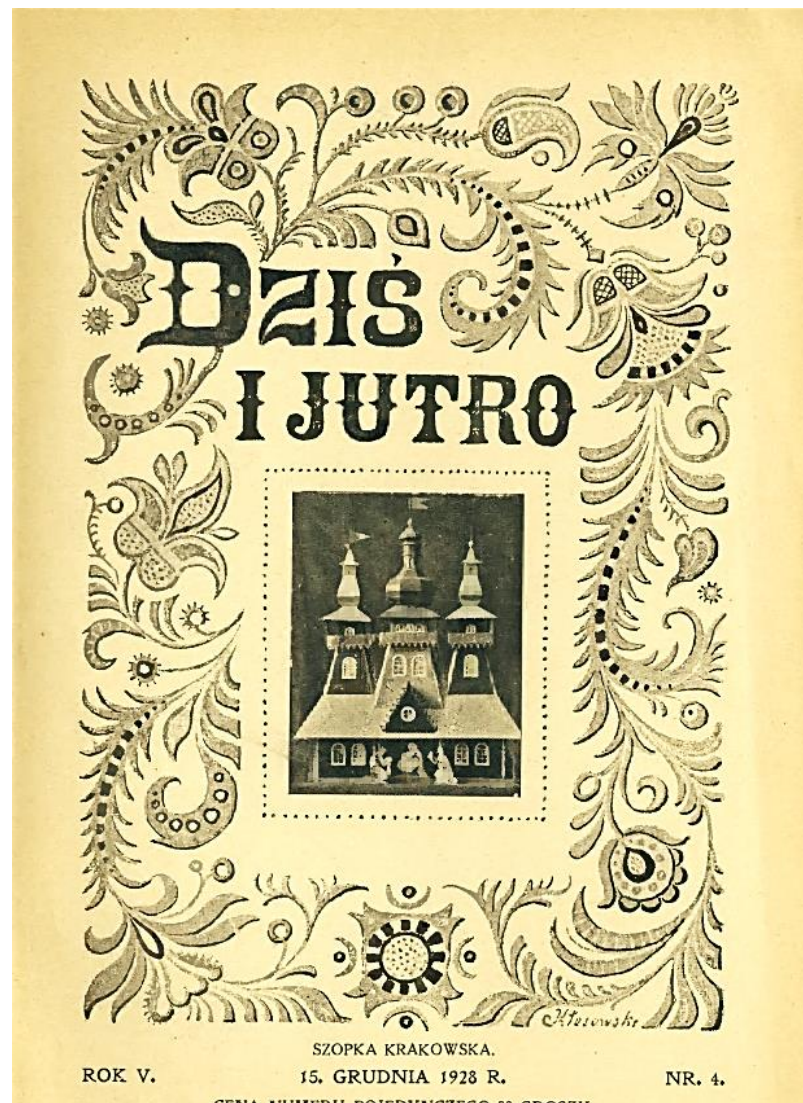
Działające wówczas w naszej szkole kółko literackie, chór szkolny i kwartet smyczkowy ściśle z sobą współpracowały podczas wspólnych występów z okazji rocznic, świąt i innych okazji, o czym pisałam w artykule: ***Wybitni twórcy życia muzycznego Krakowa i Naszej Szkoły; chór „Bard” i orkiestra szkolna***.

Członkowie wyżej wspomnianych formacji popisywali się w czasie wieczorków klasowych, występów publicznych i obchodów patriotycznych - deklamacją, śpiewem solowym i chóralnym (chór mieszany) oraz muzyką (kwartet smyczkowy).

W roku 1924 zebranie kółka literackiego rozpoczęto wygłoszeniem przez jedną z uczennic referatu o Henryku Sienkiewiczu i jego zasługach. Najczęstszymi poruszonymi wówczas tematami były charakterystyki postaci literackich, warstw społecznych z których się wywodzili i stosunków panujących w danym środowisku. Na przykład na podstawie dzieł Hoffmanowej i własnych spostrzeżeń uczniowie porównywali wychowanie dziewcząt dawniej i w czasach im współczesnych.

W 1924 roku dwa zebrania uczniowie poświęcili Władysławowi Reymontowi i Stefanowi Żeromskiemu. Opracowali ich życiorysy i czytali niektóre utwory. Dwa razy przeprowadzili wśród społeczności szkolnej ankietę. Tematem pierwszej był wybór ulubionego autora lektur szkolnych. Odpowiedź w niej jednomyślnie padła na Henryka Sienkiewicza. Tematem drugiej ankiety był artykuł pochodzący z <<Dziś i Jutro>>, które było pismem młodzieży żeńskiej i wychodziło 1. i 15. każdego miesiąca od 1926 roku. Był to krakowski dwutygodnik ilustrowany.

Ówczesna młodzież szkolna chętnie nawiązywała kontakty z innymi szkołami w kraju za pośrednictwem w/w pisma i zachęcała do dzielenia się na jego łamach swoimi pracami w kółkach literackich. Na łamach tego pisma zamieszczano także nadesłane z całego kraju sprawozdania szkolnych kółek literackich.

Zawiązane w naszej Szkole (Szkoła Ekonomiczno – Handlowa) w roku szkolnym **1928/29** kółko literackie liczyło siedem członkiń; były to uczennice klasy 3D. Jak pisała w sprawozdaniu z jego działalności opiekunka prof. Zofia Wolska, która była wówczas nauczycielką języka polskiego: „Celem kółka było przyswojenie sobie znajomości literatury polskiej. Środkiem do tego jest systematyczny kurs literatury polskiej, ujęty w referatach, opracowywanych przez członkinie, a uzupełnieniem referatów jest lektura dzieł polskich i utworów literatury europejskiej”.

Wygłoszono wówczas następujące referaty: *Ogólne zagadnienie literatury, Rozwój literatury od czasów najdawniejszych do czasów obecnych, Mikołaj Rej, jako ojciec literatury polskiej, Andrzej Frycz, Modrzewski*².

W kolejnym roku szkolnym ponownie opiekę nad kółkiem literackim liczącym 10 członkiń sprawuje prof. Zofia Wolska. Zebrania odbywają się co tydzień. Celem kółka, podobnie jak w poprzednim roku, staje się pogłębienie wiadomości z zakresu literatury polskiej i zagadnień z nią związanych. Program ten kółko realizuje poprzez opracowanie samodzielnych referatów, tudzież czytanie w całości lub w wyjątkach dzieł literackich, które nie były objęte obowiązującym programem szkolnym. W ten sposób członkinie poznają zabytki piśmiennictwa języka polskiego do XVI wieku oraz najważniejsze europejskie dzieła XVI i XVII wieku.

Uczennice opracowują następujące referaty: *Łukasz Górnicki, Piotr Skarga na tle literatury w XVI, Jan Kochanowski, Literatura polityczna XVI wieku. Pamiętnikarstwo polskie do XVII wieku ze szczególnym uwzględnieniem Paska, Wacław Potocki, Szymon Starowolski, Wespazjan Kochowski, Samuel Twardowski, Sielanka polska XVII. wieku, Andrzej Morsztyn i poezja baroku*. W związku z wygłoszonymi referatami uczennice czytały wybrane wyjątki z tych dzieł.

Ze względu na obchodzoną w 1930 roku 400-setną rocznicę urodzin Jana Kochanowskiego kółko literackie rozpiło konkurs na najlepszy życiorys poety, ujęty w 100 wyrazach.

---

² „Nasze Myśli Miesięcznik Żeńskiej Szkoły Ekonomiczno - Handlowej w Krakowie” 1930, listopad nr 1, s. 11.

Na przełomie XIX i XX wieku w Galicji zaczęły się pojawiać **czasopisma uczniowskie**. W czasopismach tych zamieszczano artykuły związane nie tylko z problemami szkolnymi młodzieży, ale też z aktualnymi zagadnieniami politycznymi, społecznymi i przejawami życia kulturalnego środowiska. Wiele czasopism było tworzone przez szkolne kółka literackie.

Niemalże każda szkoła średnia wydawała swoje pismo, które najogólniej odzwierciedlało obraz życia szkolnego. O wydawaniu naszego szkolnego czasopisma <<**Nasze Myśli**>> pisałam w artykule: **Nasze Myśli gazetka uczniów S.E.H w Krakowie**.

Miesięcznik nasz zaczął się ukazywać od **1930** roku dzięki uczennicom, członkiniom kółka literackiego Szkoły Ekonomiczno – Handlowej Żeńskiej i Trzyletniej Handlowej.

Na pierwszym spotkaniu kółka literackiego w roku szkolnym 1930/1931 wybrano jego zarząd, który składał się z przewodniczącej, sekretarki i dwóch członkiń zarządu. To właśnie na tym zebraniu wymyślono tytuł dla gazetki szkolnej <<**Nasze Myśli**>>. Inicjatywa wydawania pisma wyszła od uczennic klasy 3 D, a raczej od części tej klasy zgromadzonej właśnie w kółku literackim.

Jak czytamy w sprawozdaniu kółka literackiego uczennic Szkoły Ekonomiczno – Handlowej, zebrania odbywały się co tydzień, a przewodniczyła im prof. Zofia Wolska. Kółko wówczas liczyło 15 członkiń. W minionym roku szkolnym odbyło się 11 zebrań i wygłoszono 8 referatów; „Reforma szkolnictwa Konarskiego i Komisja Edukacyjna”, inny to „Pisarze polityczni wieku XVIII”, „Adam Naruszewicz”, „Literatura polityczna epoki Sejmu Wielkiego i jej dzieło, Konstytucja 3. Maja”, „Franciszek Karpiński i sentymentalizm”, „Ignacy Krasicki”, „Teatr w Polsce do końca XVIII wieku”, „Wiek Oświecenia”.

W sprawozdaniu czytamy również, że: „... uzupełnieniem referatów na Kółku jest literatura dzieł nie tylko literatury polskiej, ale też i pisarzy obcych.

...Prócz tego z literatury ogólnie - europejskiej, komedje Moliere’a, Rousseau, Montesquieu, Voltaire’a, Bernardin de Saint Piere, Chateaubrand. Na tem zakończyliśmy kurs literatury Polski niepodległej z uwzględnieniem wpływu literatury europejskiej”³.

„Ta inicjatywa uczennic była dowodem potrzeby wypowiedzenia się, wyrażania swych zapatrywań i spostrzeżeń, jakich dostarcza życie szkolne i rozszerzający, się z biegiem lat horyzont zainteresowań. Lata szkolne przygotowują nas do przyszłego życia, dając nam z jednej strony zasób wiadomości, z drugiej strony kształcąc nasz umysł i charakter. Szkoła jednak, zwłaszcza szkoła zawodowa, uwzględniać musi w swych programach to pręde wszystkim, co konieczne jest do pożytecznej pracy w wybranym zawodzie i te

---

³ *Sprawozdanie Państwowej Dyrekcji Szkoły Ekonomiczno – Handlowej w Krakowie za rok szkolny 1931, Kraków 1931, s. 259.*

wiadomości, które światłemu człowiekowi i obywatelowi swego kraju są potrzebne. Dlatego poza tem, czego uczymy się w szkole musimy starać się, by własną samodzielną pracą uzupełnić nasze wychowanie”⁴.

Pismo naszej młodzieży <<**Nasze Myśli**>> było odzwierciedleniem życia szkolnego, skupiało tematykę wokół kółka literackiego i twórczości jego członków. Było też dowodem działalności wielu innych kółek przedmiotowych i zainteresowań, a zwłaszcza teatralnego, literackiego, krajoznawczego, gospodarczego, stenograficznego, dramatycznego, fotograficznego i innych.

Na łamach tego miesięcznika ukazywała się twórczość członków

⁴ „Nasze Myśli Miesięcznik Żeńskiej Szkoły Ekonomiczno – Handlowej w Krakowie” 1931, luty – marzec nr 4, s. 4.

skupionych wokół kółka literackiego jak np. uczniocy kl. 3D **Ludwiki Wittenberg**.

Kwiaty

Wieczorem pachną kwiatuszki
I płyną tęsknoty stargane.
Na harfie mych uczuć grają
Smętne melodie splekane
I płyną ciche piosenki
Kwiatuszki pachną wokoło
Opada kwiatek maleńki
Na biedne stroskane czoło.

Pachną kwiatuszki białe
I wieczór lśni księżycowy
Kwiatki przecudne małe
Śpiewają hymn koronkowy.

Być może poezja tworzona przez uczniów nie była doskonała, zapewne były w niej braki, ale wyływała z głębi ich dusz.

Pod koniec stycznia 1931 roku na zebraniu Grona Nauczycielskiego wybrano zastępcę prof. Wolskiej, która poszła na urlop, a został nim ksiądz Mazanek. Współpracę w gazetce szkolnej rozszerzono poprzez wybór delegatów z poszczególnych klas.

PRZYPISY

¹ *Sprawozdanie C.K. Dyrekcji Akademii Handlowej w Krakowie* za rok szkolny 1909, Kraków 1909, s. 80.2

² „Nasze Myśli Miesięcznik Żeńskiej Szkoły Ekonomiczno - Handlowej w Krakowie” 1930, listopad nr 1, s. 11.

³ *Sprawozdanie Państwowej Dyrekcji Szkoły Ekonomiczno – Handlowej w Krakowie* za rok szkolny 1931, Kraków 1931, s. 259.

⁴ „Nasze Myśli Miesięcznik Żeńskiej Szkoły Ekonomiczno – Handlowej w Krakowie” 1931, luty – marzec nr 4, s. 4.

Zdjęcia udostępnione za zgodą Narodowego Archiwum Cyfrowego w Warszawie

Urszula Siwek - Faszyńska